

සාම්ප්‍රදායික ගැටබෙර නිර්මාණ තාක්ෂණය පිළිබඳ විමසුමක්

ඩී.එම්.එස්.එච්.ආර්. දිසානායක

පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය
hansil2r@gmail.com

ප්‍රමුඛ පදාගැට බෙරය, සම්ප්‍රදාය, ලියවන වැඩ, තාක්ෂණය, සත්ත්ව හම්

හැඳින්වීම

අතීතයේ මුතුන් මිත්තනගේ කලාව සමඟ බැඳුණු අන්දැකීම් සාම්ප්‍රදායික ඥාණය මත පදනම් කරගෙන පරපුරෙන් පරපුරට ගලායාමට ඉඩ සැලැස්වීය. ක්‍රමයෙන් යාන්ත්‍රිකකරණය වන සමාජ රටාව තුළ කලාවට හිමිවන ඉඩකඩ සීමිත වනවා සේම කලාවන් හා බැඳී පවතින සාම්ප්‍රදායික උරුමයන් ද ක්‍රමයෙන් වියැකී යමින් පවතී. ශ්‍රී ලාංකේය නර්තන සම්ප්‍රදායන් අතර ප්‍රධාන වන උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදාය මහනුවර රාජධානි අවධියේ සිට අප වෙත හිමිවූ සංස්කෘතික උරුමයකි. උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදායේ ප්‍රධාන වාද්‍ය භාණ්ඩය ලෙස සැලකෙන්නේ “ගැටබෙරය” නැතහොත් උඩරට බෙරයයි. ගැටබෙර නිර්මාණ කර්මාන්තය එයටම ආවේනික වූ ක්‍රියාවලියක් විය. නමුත් පසු කාලීනව මානව සමාජයේ සිදුවූ බුද්ධිමය හා කාර්මික පරිවර්තනය තුළ නව සොයා ගැනීම් හමුවේ තාක්ෂණික මාධ්‍යයන් වෙනස් විය. වර්තමානය වන විට ගැටබෙර නිර්මාණය කිරීමේ සාම්ප්‍රදායික තාක්ෂණය වියැකී යාම කෙරෙහිද බලපා ඇත්තේ එම සමාජ පරිවර්තනයම බව පැහැදිලි ය. මෙම අධ්‍යයනයේ පර්යේෂණ ගැටළුව වන්නේ ගැටබෙර කර්මාන්තයේ සාම්ප්‍රදායික තාක්ෂණ ක්‍රමවේදය හා එය වියැකී යාමට බලපා ඇති සාධක කුමක්ද යන්න විමර්ශනය කිරීම වේ.

අරමුණු

මෙම අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ පුරාණ ලාංකේය සමාජයේ වැදගත් නර්තන කලා සම්ප්‍රදායක් වූ උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදාය සඳහා අත්‍යාවශ්‍ය වාද්‍ය භාණ්ඩයක් වූ ගැටබෙරය නිර්මාණය කිරීමේ දී භාවිතා කළ තාක්ෂණය පිළිබඳ ව හඳුනාගැනීම වන අතර උප අරමුණ වන්නේ සාම්ප්‍රදායික තාක්ෂණය වියැකී යාම කෙරෙහි මූලික වූ සමාජමය හේතූන් හඳුනාගැනීම වේ.

ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණය මූලික වශයෙන් ක්‍ෂේත්‍ර ගවේෂණ ක්‍රියාවලිය, ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය සහ ද්විතීයික දත්ත මත පදනම් වූ අතර දත්ත රැස් කිරීම සඳහා සම්මුඛ සාකච්ඡා, ග්‍රන්ථ පරිශීලනය කරන ලදී. ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය කිරීමේදී ක්ෂේත්‍රය ලෙස තෝරා ගනු ලැබුවේ ගැටබෙර කර්මාන්තය දැනට සුළු වශයෙන් සිදු කරගෙන යනු ලබන අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පලාගල ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ කහල්ල ග්‍රාමය යි. පාරම්පරික නර්තන ශිලපියෙකු වන ගලතර ගුරුන්නාන්සේගේ සහාය මේ සඳහා ලබාගැනිණ.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

“උඩරට බෙරය”, “ගැටබෙරය”, “මගුල් බෙරය” යනාදී නාමයන්ගෙන් හැඳින්වෙන

මෙම වාද්‍ය භාණ්ඩයේ උපන්පත්ති කතාව ඉතිහාසයට සම්බන්ධ වනවා මිසක කවදා කෙසේ ප්‍රභවය වූවක් ද යන්න නිගමනයට එළඹීම අසීරු ය. දේශීය සංගීතයේ දී “ආතක” සංගීතයට වැටෙන ගැටලෙය දීර්ඝ කාලයක සිට ලංකාවේ වාද්‍ය භාණ්ඩ අතර ප්‍රමුඛස්ථානයක් ගත්තකි. සාම්ප්‍රදායික උරුමයක් ලෙසින් අපට හිමි වී ඇති මෙම ගැටලෙය පුරාණයේ දී මෙන් ම වර්තමානයේ දී මහත් සේවයක් සිදු කරයි. හෙළ සටන් කලාවක් වන අංගම්පොර සටන් කලාව තුළ මෙම ගැට ලෙය කොරතොට අංගම්පොර සම්ප්‍රදායේ ශිල්පීන් විසින් භාවිත කරනු ලැබේ. සුබ කටයුතු, මංගල අවස්ථාවන්හි දී මෙන් ම ත්‍රිවිධ රත්නයෙන්, දෙවියන්ගෙන් ආශිර්වාදය පතා ගැටලෙය වාදනය කරන අතර උඩරට පළාත, වන්නි ප්‍රදේශයට සහ සතර කෝරළයේ ඇතැම් ප්‍රදේශවලට සීමා වූ සොකරි නාටකය සඳහා ද භාවිත කරනුයේ ගැටලෙය යි. උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදායේ ප්‍රධාන ශාන්තිකර්මය වන කොහොඹා කංකාරියේ ප්‍රධාන වාද්‍ය භාණ්ඩය වන්නේ ද ගැටලෙය වේ. මෙහි උපන් කතාව කොහොඹා කංකාරිය සමඟ බැඳී පවතින බව ජනප්‍රවාදයේ දැක්වේ.

ගැටලෙය ක්‍රමය තුළ ගැටලෙයක් නිර්මාණය කිරීමේ දී ශිල්පියා ප්‍රථමයෙන් කෝරාගනු ලැබූ ගස ළඟට ගොස් ත්‍රිවිධ රත්නය සිහිකොට ගස වටේට දුම් අල්ලා තුන් දිශාවට නව වැඳුම් වැඳ සුබ මොහොතින් ශාකය කපාගැනීම සිදු කරනු ලැබේ. අනතුරුව අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට කඳ කොටසින් කොටසක් කපා පිට පොත්ත ඉවත් කරේ. ඉන් පසු එම කොට කැබැල්ල ගැටලෙයේ බාහිර හැඩය එන පරිදි ලියවා ගනී. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයේ දී මේ සඳහා අතින් කරකවන ලියවන පට්ටලයක් භාවිත කර තිබේ. ලියවීමේදී බෙරයේ මැද කොටස මහතට සිටිනසේත් දෙකෙළවර ප්‍රමාණයෙන් සිහින් වනසේත් ලියවා හැඩය සකසා ගනී. මැද කොටස බෙර පුහුළ වශයෙන් හඳුන්වන අතර එය අඟල් 32 ත් 36 ත් අතර වේ. දෙකෙළවර අඟල් 16ක් පමණ ය. ඉන්පසු සිදුකරනුයේ බෙරයේ දිග ප්‍රමාණයට කොටස කපාගැනීමයි. එහිදී බෙරයේ දිග ප්‍රමාණය තුන් විස් තුන් ගුලකි. විසතක් යනු වැඩිහිටි මිනිස් අතක ඇඟිලි විහිදූ කළ මහපට ඇඟිල්ලේ කෙළවර සිට සුලැඟිල්ලේ කෙළවර දක්වා ඇති දුර ප්‍රමාණයයි. ගුලක් යනු ඇඟිලි පුරුක් දෙකක් අතර දුර ප්‍රමාණය වේ. මෙය වර්තමාන මානයන්ට අනුව අඟල් 27-29ත් අතර ප්‍රමාණයකි. ඉන් පසු නියන හා අතකොළුව භාවිතා කොට බෙර කඳේ මැද කොටස භාරා ඉවත්කරේ. පසුව බෙර කට කුරහන් ගල උපයෝගී කරගනිමින් මට්ටම් කරනු ලැබේ. එයද

ගැටලෙය නිර්මාණ තාක්ෂණය

ගැටලෙය නිර්මාණයේ දී භාවිත කරන අමුද්‍රව්‍ය ප්‍රධාන වශයෙන් දැව සහ සත්ව

හම් වශයෙන් කොටස් දෙකකට වර්ග කළ හැකි ය. බෙර කඳ සෑදීම සඳහා දැව භාවිතා කරන අතර ශාක තෝරාගැනීමේ දී දැවයේ ශක්ති මට්ටම හා තිවු හඩක් නිපදවා ගැනීමේ හැකියාව යන කරුණු මත පදනම් වේ. පුරාණයේදී මේ සඳහා ඇහැල, ගංසුරිය, නා, පනා, වා, දේවදාර වැනි ශාකයන් හි කඳ භාවිතා කළ අතර වර්තමානයේදී මීට අමතරව කොහොඹ, කොස් වැනි ශාකයන් හි කඳ ද භාවිත කරනු ලැබේ.

සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය තුළ ගැටලෙයක් නිර්මාණය කිරීමේ දී ශිල්පියා ප්‍රථමයෙන් කෝරාගනු ලැබූ ගස ළඟට ගොස් ත්‍රිවිධ රත්නය සිහිකොට ගස වටේට දුම් අල්ලා තුන් දිශාවට නව වැඳුම් වැඳ සුබ මොහොතින් ශාකය කපාගැනීම සිදු කරනු ලැබේ. අනතුරුව අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට කඳ කොටසින් කොටසක් කපා පිට පොත්ත ඉවත් කරේ. ඉන් පසු එම කොට කැබැල්ල ගැටලෙයේ බාහිර හැඩය එන පරිදි ලියවා ගනී. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයේ දී මේ සඳහා අතින් කරකවන ලියවන පට්ටලයක් භාවිත කර තිබේ. ලියවීමේදී බෙරයේ මැද කොටස මහතට සිටිනසේත් දෙකෙළවර ප්‍රමාණයෙන් සිහින් වනසේත් ලියවා හැඩය සකසා ගනී. මැද කොටස බෙර පුහුළ වශයෙන් හඳුන්වන අතර එය අඟල් 32 ත් 36 ත් අතර වේ. දෙකෙළවර අඟල් 16ක් පමණ ය. ඉන්පසු සිදුකරනුයේ බෙරයේ දිග ප්‍රමාණයට කොටස කපාගැනීමයි. එහිදී බෙරයේ දිග ප්‍රමාණය තුන් විස් තුන් ගුලකි. විසතක් යනු වැඩිහිටි මිනිස් අතක ඇඟිලි විහිදූ කළ මහපට ඇඟිල්ලේ කෙළවර සිට සුලැඟිල්ලේ කෙළවර දක්වා ඇති දුර ප්‍රමාණයයි. ගුලක් යනු ඇඟිලි පුරුක් දෙකක් අතර දුර ප්‍රමාණය වේ. මෙය වර්තමාන මානයන්ට අනුව අඟල් 27-29ත් අතර ප්‍රමාණයකි. ඉන් පසු නියන හා අතකොළුව භාවිතා කොට බෙර කඳේ මැද කොටස භාරා ඉවත්කරේ. පසුව බෙර කට කුරහන් ගල උපයෝගී කරගනිමින් මට්ටම් කරනු ලැබේ. එයද

ඉතා සියුම් ව සිදුකළ යුතු කාර්යයක් විය. අනතුරුව කරනු ලබන්නේ බෙර ඇස සකසා ගැනීම ය. බෙර ඇස යනු දෙපස පිහිටි හඬ උපදවන කොටස් ය. මේ සඳහා මුව, ගෝන, හරක්, තළගොයි සහ වඳුරු හම් භාවිත කරනු ලබයි. සකසා ගත් බෙර කඳේ කටට ගැටී වැලක් ශක්තිමත් ව බැඳ ගැනීම ප්‍රථමයෙන් කරනු ලැබේ. ගැටී වැල සඳහා මාකරඹ වැල් හා පුපුල වැල් යොදා ගනී. මෙසේ ගැටී වැලක් යොදන්නේ අත් හම හිරකර ගැනීම සඳහා ය. ඉන්පසු කැපුම් හම එලා කටේ ප්‍රමාණය අසලින් ම වටේට සමාන දුරකින් ඉල්ලම් නැතහොත් වික් යනුවෙන් හදුන්වන සිදුරු 16 ක් යොදනු ලබයි. පසුව වෙනිවර යන වැල් භාවිත කොට පොටවල් 2 ක් හෝ 3 ක් සිටින සේ මෙම ඉල්ලම් අතරින් ගෙතීම සිදු කෙරේ. මේආකාරයට වම් ඇස හා දකුණු ඇස සකසා ගන්නා අතර පසුව ඉල්ලම් එකක් ඇර එකක් ලෙස වරපටි එලා තද කර බෙරය බඳිනු ලබයි. වරපටි සඳහා මුව හම්, හරක් හම් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය තුළ යොදාගනී. සකසා ගත් බෙර ඇස දෙකෙළෙවරට කන්වර යොදා දකුණු ඇස ලග කන්වරයට යාබදව කෙසුඩ් වළල්ල යොදා බෙර ලණුව බැඳ දකුණු ඇසට සුරක් තට්ටුවක් යොදා බෙරයේ නිමාව සිදු කරයි.

සාම්ප්‍රදායික තාක්ෂණය වියැකි යාමට බලපා ඇති සමාජමය හේතූන්

ගැටබෙර නිර්මාණයේ සාම්ප්‍රදායික තාක්ෂණය ක්‍රමයෙන් ශ්‍රී ලාංකේය සමාජයෙන් වියැකි යමින් පවතී. ඒ සඳහා බලපාන සමාජමය හේතූන් ගණනාවක් මෙම අධ්‍යයනයේ දී හඳුනාගැනීමට හැකිවිය.

- සමාජය තුළ බෙර නිර්මාණ ශිල්පීන්ට ඇති පිළිගැනීම අඩු වීම

- ගැටබෙර සඳහා ඇති වෙළඳපොළ ඉල්ලුම අඩු වීම
- වැඩි කාලයක් හා ශ්‍රමයක් දැරීමට සිදුවීම
- අමු ද්‍රව්‍ය සපයා ගැනීමේ අපහසුතාවය
- ආදේශකයන් නිර්මාණය වීම
- සාම්ප්‍රදායික නර්තන, ශාන්ති කර්ම ක්‍රමයෙන් වියැකී යාම

හෙළ සාම්ප්‍රදායික උරුමයන් එලෙස වියැකී යාම වළක්වා ගැනීමට රජය මැදිහත් වී මෙම කර්මාන්ත සඳහා දිරිය ලබාදීම කළ යුතු අතර ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවය පහදා සමාජ පිළිගැනීම දී ආර්ථිකය ශක්තිමත් කරදීම කළයුතු වේ. මෙවැනි සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයන්ගේ නිරත වන පරම්පරාවන් හඳුනාගනිමින් ඔවුන් ආරක්ෂා කරලීම වැදගත් වේ. සාර්ථක වෙළඳ පොළක් ගොඩනැංවීමට කටයුතු කිරීම වැනි ක්‍රියාමාර්ග තුළින් වියැකී යන පාරම්පරික සම්ප්‍රදායන්ට පන පොවා ගොඩනැගීමට හැකිවීම අතීත උරුමයන්ගේ ආරක්ෂාවටත් පැවැත්මටත් බෙහෙවින් ඉවහල් වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

කුමාරස්වාමි, ඒ. කේ. (1962) *මධ්‍ය කාලීන සිංහල කලා*. සෝමරත්න, එච්.ඇම්.(පර්.). කොළඹ: සංස්කෘතික දෙපාර්තමේන්තුව.

ගයිගර්, ඩබ්. (1969) *මධ්‍ය කාලීන ලංකා සංස්කෘතිය*. ආර්යපාල, ඇම්.(පර්.). කොළඹ: ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම.

දිසානායක, එම්. (2012) *මාවහාරික උඩරට නර්තන කලාව*. වැල්ලම්පිටිය: වතුර මුද්‍රණාලය.